

Common
Development of
Volunteer
Disaster
Intervention
Capability

Hungary
Slovakia
Romania
Ukraine

PARTNERSHIP WITHOUT BORDERS

HUNGARY-SLOVAKIA-ROMANIA-UKRAINE
ENI CROSS-BORDER COOPERATION PROGRAMME 2014-2020
www.HUSKROUA-CBC.EU

A projekt címe: / Project title:

Az Önkéntes Katasztrófavédelmi Beavatkozó Kapacitás Együttes Fejlesztése
Common Development of Volunteer Intervention Capability

A projekt időtartama: / Project duration:

2019.09.01.-2021.11.30.

A Partner neve: / Partner name:

Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség
Zemplén Region Civil Protection and Disaster Management Association

EU Támogatás: / EU Contribution:

847 630,69 €

Output 3.2. Közös kiadvány / Joint publication

Az önkéntesek szerepe a határmenti katasztrófavédelmi rendszerben

The role of volunteers in the crossborder disaster management system

Ez a kiadvány az Európai Unió pénzügyi támogatásával készült.

Tartalma a CODE VDIC projekt kizárólagos felelőssége és nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió nézeteit.

Co-funded by
the European Union

CODE VDIC PROJEKT 2019-2021 (HUSKROUA/1702/8.1/0035)

A projekt fő feladata a közös, határokon átnyúló, önkéntes beavatkozó kapacitások fejlesztése.

A projekt partner szervezetek célul tűzték ki a természeti és ember okozta katasztrófák megelőzését, az ellenálló képesség fejlesztését és a biztonság erősítését a HUSKROUA Program (Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna) területén.

BŐVEBB INFORMÁCIÓ:

<http://codevdic.polgavedsujhely.hu>

Az önkéntes szervezetek szerepe mind a nemzeti és nemzetközi válsághelyzet kezelésben, mind pedig a nemzetközi humanitárius segítségnyújtásban jelentősen felértékelődött. A Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség ezt az igényt és kihívást felismerve erősíti és fejleszti a szervezete alkalmazási képességeit. Az integrált katasztrófavédeleми nemzeti rendszerek és a kiterjedt kárterület kezelés nem nélkülözheti a jól kiképzett és felszerelt önkéntes szervezeteket. A jelentősen megnövekedett és többszörös határendszerben jelentkező kockázatok okozta kihívást, a növekvő feladatrendszer csak a beavatkozó kapacitások fejlesztésével lehet ellentételezni. **A lakosság által elvárt biztonság megteremtése szintén többszereplős, integrált, hálózati, projekttegyüttműködést feltételez.** A szövetség válsághelyzetkezelés területén tervezett fejlesztései a feladatrendszerben részt vállalók összefogására, (önkéntes szervezetek, önkormányzatok, egyházi szervezetek) épül.

A közös fellépés alapja egy reális fenyegetésre épülő, társadalmi biztonsági igény. A lakosság élet és vagyonbiztonsága, a gazdaság, a kritikus infrastruktúra elemek biztonságos működésének biztosítása és védelme kiemelkedően fontos közbiztonsági feladat. **A katasztrófák elleni védekezés a szövetség teljes területén létfontosságú állami feladat.** A katasztrófák megelőzésére, valamint az azokra történő felkészülésre és reagálásra való kollektív képesség fokozás, amit az Európai Parlament és a Tanács 1313/2013/EU Határozata deklarál, kimondja *„Jelentősen nőtt a természeti és ember okozta katasztrófák száma és súlyossága, valamint arra, hogy – különösen az éghajlatváltozásból és a számos természeti és technológiai veszély lehetséges kölcsönhatásából eredően – a jövőbeli katasztrófák valószínűleg még szélsőségesebbek és összetettebbek lesznek, és mélyreható és hosszabb távú következményekkel fognak járni”*, egyre fontosabb a katasztrófavédelem integrált megközelítése ezért eszerint tervezi, szervezi és hajtja végre innovációs, fejlesztő tevékenységét.

A projekt a Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENI CBC Program támogatásával valósul meg. Az önkéntesek emberi erőforrásainak növelését egyrészt a társadalom mind szélesebb rétegének bevonása (toborzás), másrészt a meglévő állomány megtartása/fejlesztése/képzése jelenti.

Az önkéntes emberi erőforrás-menedzsment az egyénnek, mint a fejlesztés alanyának a célirányos befolyásolását jelenti, alkalmazkodóképességének és felkészültségének javítása érdekében, amit a projekt képzési lehetőségei teljes mértékben támogatnak.

Az egyre gyorsuló ipari és technológiai fejlesztések és az egyre gyakrabban előforduló extrém időjárási körülmények rendkívüli mértékben megnövelik a társadalomra ható fenyegetéseket, kockázatokat; ezt az egyre erősödő sérülékenységet csak korszerű eljárásmodokkal és korszerű eszközökkel lehet kezelni.

Az önkéntes szervezetek projektszemléletű anyagi-technikai fejlesztését a humánerőforrásokkal egyenrangú, azokat kiegészítő és szoros kapcsolatban lévő kérdéskörként kezelik a projekt partnerek. A résztvevő szervezetek (önkéntes és egyházi szervezetek és önkormányzatok) projektfejlesztési iránya feladatorientált jellegű; a gyakorlati alkalmazásra való felkészülés áll a középpontban. A fejlesztések a programterületen jelentősen növelik a lakosság biztonságát.

A partnerek közös fejlesztő tevékenysége az alapja a jövőben, a hatásos közös, határmenti önkéntes, segítségnyújtó beavatkozásnak. A közös munka alapján növekvő kapacitások mind nemzeti, mint térségi szinten magasabb szintű és gyorsabb beavatkozást tesznek lehetővé a helyi, nemzeti és határmenti régiók szintjén egyaránt.

A **Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség** 1992-ben alakult, és mint a Magyar Polgári Védelmi Szövetség tagszervezete működik alapszabálya alapján. A Zemplén Térségi KPVSZ közhasznú tevékenységet végezve közreműködik Borsod-Abaúj-Zemplén megye és kiemelten a zempléni térség lakosságának polgári védelmi, katasztrófa-elhárítási és egyéb humanitárius védelmi feladatokra való felkészítésében, védelmük szervezésében azzal a céllal, hogy a lakosok képesek legyenek megvédeni önmaguk, családtagjaik, embertársaik életét, vagyontárgyaikat eredményesen oltalmazni, menteni, ré-szűkre segítséget nyújtani elemi csapások, természeti- és ipari katasztrófák, valamint fegyveres konfliktusok esetén. Társadalmi szükségletre épülő közhasznú céljait a Magyarország Alaptörvényében rögzített jogokra és köteleességekre figyelemmel, a Honvédelmi Törvényben, a Katasztrófa Törvényben és a háború áldozatának védelmére vonatkozó Genfben, 1949. augusztus 12-én kötött nemzetközi egyezmények I. és II. kiegészítő jegyzőkönyvében megjelölt polgári védelmi feladatok végrehajtásában való közreműködéssel valósítja meg.

A **Zemplén Térségi KPVSZ** célkitűzéseinek megvalósítása során a közhasznú tevékenységét összehangolja és szoros együttműködést, érdekszövetséget alakít ki a különböző jogszabályokban megállapított katasztrófavédelmi, polgári védelmi feladatokat ellátó országos és területi szervezetekkel, a megyei és helyi védelmi bizottságokkal, helyi önkormányzatokkal, és humanitárius karitatív szervezetekkel.

A Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség közreműködik a lakosság polgári védelmi és a katasztrófák elleni védekezésre való felkészítésében. Részt vesz a lakosság ilyen jellegű tájékoztatásában, tájékoztató anyagok kidolgozásában, kiadásában és terjesztésében. Tervszerű propagandatevékenységet fejt ki az állampolgárok körében a polgári védelmi feladatok önkéntes vállalására és elsajátítására. Minősített helyzetekben és időszakokban a védelmi bizottság igényének megfelelően közreműködik, részt vállal a lakosság felkészítésében. **Fontos feladatnak tekinti az ifjúság polgári védelmi, katasztrófa védelmi ismereteinek megalapozását, továbbfejlesztését.** Közreműködik az ifjúsági polgári védelmi versenyek előkészítésében, szervezésében és lebonyolításában. A szövetség csapata többször nyert az országos Polgári Védelmi Ifjúsági versenyen. A szövetség tevékenységének alapja a katasztrófavédelmi nemzeti

Nemzeti Katasztrófavédelemi Stratégiák

Nemzeti stratégiákra épülő rendszerek működése abból az alapelvből indul ki, hogy **az állampolgároknak joguk van a biztonságra, de annak megteremtésében nekik maguknak is tevékenyen részt kell venniük.** A fenntartható fejlődés, a közösségek biztonságos életvitеле számára a ciklikusan ismétlődő veszélyhelyzetek, katasztrófák, jelentik a legnagyobb kihívást. **A problémákör kezeléséhez elengedhetetlen, a közösségi összefogás, az együttműködés, a civil társadalom teljes kapacitásainak bevonása.** A programterületen, a folyamatosan változó biztonsági környezetben, a kihívások, kockázati tényezők és fenyegetések ma már több síkon, az egyének, közösségek, államok és régiók szintjén, valamint globális szinten jelennek meg. Az egyének, kormányzati és nem kormányzati szervezetek, valamint transznacionális szereplők széles körét érintik.

Mára elengedhetlenné vált a biztonságpolitikai, katonai, gazdasági és pénzügyi, társadalmi, ezen belül emberi és kisebbségi jogi, valamint környezeti dimenziójának együttes kezelése. Az Európai Unió értékrendjébe tagozódó, és a főbb uniós elvekhez illeszkedő határozat irányt mutat az új szükséges rendszer elemek megvalósításához, melyhez szükséges a projektszemléletű, minden résztvevő igényeire épülő stratégiai önkéntes kapacitás fejlesztés. A kockázati tényezők között számos új, a XXI. században kialakult, illetve a modern globalizációs folyamatok hatására napjainkban kialakult, vagy a geopolitikai és természeti folyamatok hatására átalakult, előtérbe került veszélyforrás található. A katasztrófavédelmi kapacitásfejlesztési stratégiának egyik elengedhetetlen része mind a négy ország vonatkozásában az önkéntes beavatkozó szervezetek szerepe. A polgári védelem szerepe a biztonságos élet és munkakörülmények fenntartásában, amelyet minden egyes ország biztonsági rendszerébe integrálva a megelőzés, a védekezés és a helyreállítás egységes feladatrendszerében hajt végre, megkérdőjelezhetetlen a Kárpát-régióban.

A polgári védelem egy olyan alapvetően rendvédelmi feladat, amely szoros együttműködésben - a lakosságtól a közigazgatáson át a vállalkozói és karitatív szerveken keresztül - a társadalom minden szereplőjével karöltve valósul meg. A közelmúlt történései sajnos felértékeltek, ezért ma a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védelem az egyik legaktuálisabb nemzeti feladat ebben a régióban.

Egyértelmű, hogy a biztonság nem egyszerűen technológiai, műszaki probléma, hanem komplex, társadalmi kérdés. Nem egyszerű helyi, szűk behatárolt szakmát érintő feladat, hanem nemzeti érdekekre épülő, európai, sőt globális ügy, és nem számíthatunk rövid távú problémamegoldásokra ezen a területen. **Tehát hosszútávú, hálózati együttműködésre épülő fejlesztést igényel. Az Európai Unió szubszidiaritás elve támogatja a helyi fenyegetések elleni, a helyi közösségek összefogására épülő fejlesztési kezdeményezéseket.** A stratégiakészítés célja azoknak a területeknek az azonosítása a válsághelyzet kezelés területén, amelyeknél a legnagyobb eltérés mutatkozik a jelenlegi helyzet és a projektben kitűzött célok között. A biztonsági ökoszisztéma fejlődése ugyan jórészt öntörvényű, ám a fejlődés kiegyensúlyozottsága, a szektor irányítási előnyök kihasználása, illetve az esélyegyenlőséget, vagy a fenntarthatóságot fenyegető veszélyek elhárítása érdekében az államnak folyamatosan monitoroznia szükséges a rendszer fejlődését. Ellenőrizve, hogy a biztonsági rendszer ne billenjen ki tartósan az egyensúlyi állapotból és mindenkor hatékonyan alkalmazható legyen.

A rendszerek alkalmazhatóságát meghatározzák a rendelkezésre álló kapacitások. A XXI század egyik legnagyobb kihívása a gyors változás, mind társadalmi mind technológiai szinten, ami sokszor kérdésessé teszi egy szervezet feladatainak hatékony megvalósíthatóságát. **A veszélyhelyzetek kezelése területén hatványozottan jelentkezik a hatékony kapacitásfejlesztés igénye.** Természetesen ez nem csak hivatásos feladatrendszerben, **hanem az önkéntes szervezetek területén is rendkívül fontos.** Mind a civil mind a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek működési környezetében olyan technológiai, gazdasági, társadalmi változások bontakoztak ki, amelyek elengedhetlenné teszik az erőforrások fejlesztési célú projektjeinek megvalósítását.

Határmenti kapacitásfejlesztés a katasztrófavédelem területén

A katasztrófa-beavatkozások tapasztalatai azt mutatják, hogy **az esetek jelentős része a határmenti területeken történik és kiterjed a szomszédos ország területére is.** Mivel a határmenti beavatkozás **eltérő nemzeti katasztrófavédelmi rendszer-ben történik,** ezért nem lehet egységes, jól koordinált beavatkozás, a felmérésre épülő előzetes egyeztetés, hálózatra épülő közös tevékenységhez szükséges közös módszertan és felkészülés nélkül. A komplex önkéntes beavatkozó és rugalmas ellenállóképességet fejlesztő tevékenység sikere napjainkban egyre nagyobb mértékben a heterogén összetételű használók és tudásmezők kölcsönös összekapcsolódásán, integrált, interaktív kapcsolat rendszerén alapul. A legtöbb védelem területén tevékenykedő szervezet már nem képes kezelni az összes releváns technológia kifejlesztésével járó kihívásokat. Egyre inkább külső tudás-forrásokat gyakorlatokat keresnek, és vonják be a belső fejlesztési folyamataikba. **Az eltelt időszak tapasztalata, hogy az innovációs kapcsolatrendszerek, együttműködő hálózatok szerepe felértékelődött a tudásintenzív védelmi ágazatokban a K+F folyamatok koordinációs eszközeiként.** A fejlődés első sorban arra közelít a hagyományos innovációs elméletekkel szemben, hogy milyen önkéntes beavatkozó és lakosság reziliencia kutatás-fejlesztési és alkalmazási gyakorlatokat találhat a rendszerelméletben, illetve a társadalmi kapcsolat hálózatok elméletének és módszertanának szakirodalmában.

Az eddigi használói eredmények segítenek a tudásáramlás, kutatás-fejlesztés nemzeti és határmenti regionális folyamatainak mintázatának feltérképezésében. **A fejlesztési együttműködések több évtizedes sikeres tevékenységet mutatnak a gazdaságban.** A gazdasági kooperációk mellett a társadalmi problémák területén is egyre inkább tért hódítanak. Nem lehet az önkéntes beavatkozó és rugalmas ellenállóképességet fejlesztő hálózatot elemezni a fogalmi keret, a teoretikus értelmezési rendszer megismerése nélkül. **Az innováció és a kapcsolatháló fogalmának egy bizonyos formájú bevezetése szükséges a határmenti beavatkozás korszerű integrált megközelítéshez.** Az önkéntes szervezetek, önkormányzatok egyházi szervezetek pedig, ha részt kívánnak vállalni a feladatrendszerben **mindenképpen meg kell felelniük a nemzeti és a határmenti, nemzetközi katasztrófa védelmi rendszer követelményeinek.** Ezen igények tudatában keresett fejlesztési forrásokat és partnereket a Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség.

A szándék nyomán a Szövetség elképzelései megvalósítására pályázott, és támogatást kapott a HUSKROUA „Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014-2020” keretében. **A támogatás sikeres felhasználása az Európai Unió stratégiájának eredményességét jelenti; nevezetesen a programterületen élő magyar, szlovák, román, ukrán állampolgárok biztonságának fokozását az önkéntes beavatkozás hatékonyságának növelésével.**

Közösségi szolgálat a katasztrófavédelmi önkéntes beavatkozó szervezetek segítségével

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény alapján a közösségi szolgálat azért jött létre, hogy a középiskolás, érettségire készülő tanulók szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független tevékenységet tudjanak végezni, amivel tesznek a közért, és amivel saját jellemüket is formálhatják. **A közösségi szolgálat során a gyerekek fejlesztik készségeiket, szélesítik látásmódjukat, hiszen közelebb kerülnek olyan tevékenységekhez, amelyek a köz javát szolgálják.** A diákok az iskolai oktatás mellett új, életszagú tapasztalatokat szerezhettek, megismerkedhet a közösségi szolgálatban részt vevő szervezetekkel, működésükkel, hivatásukkal, azokkal a társadalmi problémákkal, amelyeket az adott szervezetek kezelni hivatottak. A gyerekek aktív, cselekvő, szolgálatot teljesítő egyénként próbálhatják ki magukat, önkéntesen tehetnek lépéseket az őket körülvevő társadalom életszínvonalának javítására, idővel megtanulják, felelősséggel tartoznak magukért, egymásért és másokért is.

A katasztrófavédelem közösségi szolgálata eközben nem csupán a mások iránti felelősségvállalásra, de saját maguk védelmére is meg kívánja tanítani a gyermekeket. Hivatásunkat két úton próbáljuk megismertetni a gyerekekkel, az elmélet és a gyakorlat eszközével. A katasztrófavédelmi közösségi szolgálatot igyekszünk a valósághoz közelíteni, plasztikusabbá tenni, hogy a gyerekek átérzhessék, a veszélyforrások valós fenyegetések, katasztrófák bárkit érinthetnek. A gyerekeket biztonságos, ámde valós szituációkkal ismertetjük meg, megtanulhatják mind a polgári védelem, mind a mentő tűzvédelem, mind az iparbiztonsági munka területén, hogy mit tegyenek másokért vagy saját magukért baj esetén.

Romania

Polgári védelmi szervezetek felkészítése

A katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet határozza meg a polgári védelmi felkészítés követelményeit.

A polgári védelmi szervezetek és az önkéntes mentőszervezetek katasztrófavédelmi felkészítésének célja a természeti, civilizációs és egyéb eredetű katasztrófák, veszélyhelyzetek megelőzésére, azok elhárítására és bekövetkezésük esetén a helyreállítás során jelentkező feladatok végrehajtására való felkészülés.

Magyarország településeinek polgári védelmi szervezeit úgy kell felkészíteni, hogy képesek legyenek az azonosított veszélyeztető hatások okozta események következményeinek kezelésére, tudjanak reagálni egy kialakult helyzet esetén a riasztás-ra. A polgári védelmi szervezetek felkészítésének részletes szabályait jelenleg a polgári védelmi szervezetek, valamint a közbiztonsági referensek 2018. évi katasztrófavédelmi felkészítésének rendjéről szóló 2/2018. (III. 26.) BM OKF utasítás szabályozza. A szövetség tevékenyen részt vesz területén ezen fontos feladatrendszerben.

**Készítette: Leskó György
2021**